Schubert András

A fazengető

Városi ember voltam világéletemben. Az emberi alkotások mindig jobban lenyűgöztek, mint a természet mégoly kápráztató remekművei. Úgy tapasztaltam, hogy a „természet lágy öle” csípős bogarakat, bokabicsaklító buckákat és más hasonló veszélyeket rejt számomra. Ennek megfelelően mindig tiszteletteljesen illő távolságot igyekeztem tartani tőle.

Az ember persze nem kerülheti el, hogy olykor letérjen a biztonságot (vagy legalábbis annak illúzióját) szavatoló aszfaltról. A lakásunktól nem messze egy természetvédelmi terület kezdődik. A föld alatt barlangok húzódnak, a felszínt pedig ösvényektől szabdalt erdő borítja.

Az erdő másik oldalán egy barátságos kertvárosi környék van, vonzó kiskocsmákkal és kávézókkal. Az erdőn át alig fél órányi séta. Pontosabban nem séta, mert én sétának csak azt nevezem, ha kövezett vagy aszfaltozott járdán közlekedhetem. Az erdei ösvény, az már kirándulás. Ha pedig emelkedő, meredély vagy efféle bonyodalom is felmerülhet, az túra.

Sétaút is vezet a kertvárosba, de az nagy ívben megkerüli az erdőt, ezáltal majdnem háromszor olyan hosszú. A sietség vagy a lustaság ezért időnként rábírt arra, hogy a rövidebb erdei ösvényt válasszam. A természetes idegenkedésemen felül más okom nem volt, hogy – szó szerint – kerüljem az erdőt. Az ösvények rendezettek, idegenekkel, kiváltképpen olyanokkal, akik miatt a sétaúton esetleg átmennék az utca túloldalára, aligha találkozom. Egy-egy barlangász csoport és a hétvégeken néhány turista képviseli az emberiség természetkedvelő alfaját.

Bevallom, volt egy vonzereje is számomra, hogy az erdei utat válasszam. Szeretek fennhangon fütyörészni. Az erdőben pedig mégis szabadabban merem megereszteni a hangomat, mint a házak között. A füttyszót az erdőben még tapintatosnak is érzem, amit nagy néha egy-egy szétrebbenő szerelmespár látványa meg is erősít bennem.

Így fütyörészve indultam befelé az erdőbe azon a napsütéses tavaszi délelőttön. Egy dupla kapucsínó gondolata siettette a lépteimet, nyilván ez motiválta a dallamot, amit fütyültem: „You're the Cream on My Coffee”, Te vagy a hab a kávémon, az örökzöld Ray Henderson sláger. Alig jutottam túl az első ütemeken, amikor furcsa érzés fogott el. Valaki együtt zenél velem. Abbahagytam a fütyülést. Az utolsó akkord még ott zengett körülöttem. Körülnéztem. Sehol senki. Na jó, kezdjük újra. Az első hangok után újra megszólalt a kíséret. Képtelen voltam azonosítani a hangszert,

de kifejezetten kellemes hangulatot keltett. Most már nem hagytam abba. Akárki legyen is ő, ha a kedve úgy tartja, hát zenéljen velem.

Remekül csinálta. Szinte észre sem vettem, és már az erdő közepén jártam. Ott van egy leágazás, amely a barlangrendszer egyik bejáratához vezet. Ott ért a következő meglepetés. A barlangra utaló turistajelzés mellett a fatörzsön egy másik ábrácska is volt: egy hangjegy. Éles logikámmal rögtön kikövetkeztettem, hogy ennek kapcsolata lehet az én önkéntes kísérőmmel, és a kíváncsiság habozás nélkül a barlang felé indított. A kávé megvár.

A barlang bejárata előtt, ahol általában a barlangászok tárolják felszerelési tárgyaikat – mintha köteleket, csáklyákat, szegeket és egyéb középkori kínzóeszközöket is fedeznék fel néha köztük – most egészen más látvány fogadott.

Egy erősen leharcolt fonott nádszékben egy furcsa figura ült. Ruházatát mintha különös gonddal válogatták volna össze a legkevésbé összeillő darabokból. Lehajló karimájú posztókalapja alól kesze-kusza ősz hajtincsek göndörödtek elő, amivel viszont tökéletes összhangban volt ritkás, őszes szakálla. A szájában tartott valamit, amit először pipának gondoltam. Azután észrevettem, hogy a karosszék mellett egy mohos kőlapon még sok hasonló tárgy sorakozik – ugyanolyan formájúak, de különféle méretűek és arányúak. Mint egy blues zenész mellett a szájharmonikák.

Amikor meglátott, megbillentette a kalapját és elmosolyodott. A szeme körül huncutul futottak össze a ráncok.

– Jó napot, kedves öcsém! Már ha megengedi, hogy öcsémnek szólítsam.

– Természetesen, ha így gondolja – válaszoltam kissé zavartan. Az arcát fürkésztem, meglepődtem áthatóan éles és élénk tekintetén, aztán hozzátettem: – Bár nagyjából egyidősek lehetünk, úgy gondolom.

– Na persze, persze – mormogta. – Ha attól a párszáz évtől eltekintünk.

Ajaj – gondoltam – ennek az úriembernek talán nem is a kor a legnagyobb problémája. Hangosan azért csak annyit mondtam:

– És akkor én csak bátyámnak szólítsam? Vagy megtudhatom, kit tisztelhetek az úrban?

– Ó, tiszteletre én semmiképpen nem tartok igényt. Egy kis csodálat, azt talán nem bánom – merengett el az egyre furcsább szerzet.

– Akkor kit csodálhatok? – ragaszkodtam a megkezdett fordulathoz.

Az emberke (mert felállva kiderült, hogy egy fejjel alacsonyabb nálam) ekkor felpattant a karosszékből, kezet nyújtott, és úgy mutatkozott be.

– Erdő Ernő vagyok. A fazengető – ezzel vissza is huppant a karosszékébe.

Nekem nem volt hova huppannom, pedig rám fért volna. Ez a név! Ez a foglalkozás! Lehet, hogy abból a délelőtti kapucsínóból ebéd utáni eszpresszó lesz?

Erdő Ernő derűsen konstatálta meglepett ábrázatomat. A karosszéke alól egy rozoga kempingszéket húzott elő, kinyitotta, és hellyel kínált. Elfogadtam.

– A csodálatomnál csak a kíváncsiságom nagyobb – vallottam be. – Mi ez az egész?

– Ez az egész? Ezt az egészet úgy hívják, hogy a világ. Ennek egy része például ez az erdő.

Nagyon rosszallóan nézhettem, mert újra elmosolyodott.

– Talán próbáld meg kicsit pontosabban megfogalmazni, hogy mire vagy kíváncsi, kedves öcsém!

Igyekeztem összeszedni szerteszét szaladt gondolataimat.

– Rendben van. Akkor kezdjük azzal, hogy honnan jött az a zene az erdőben, és mik ezek az eszközök ön mellett?

– A zene a fák zengése volt, és ezek az eszközök segítettek azt létrehozni.

– Szóval, ezek hangszerek, amelyekkel utánozni tudja a fák zengését? – igyekeztem magam számára érthetőre fordítani a különös választ.

– Nem, nem! – csóválta a fejét Erdő Ernő. – Hogyan is tudnám én utánozni akár egyetlen fa zengését? Arra semmilyen hangszer nem képes. Még egy zenekar sem, sőt, a világ összes zenekara együttesen sem. Egyetlen fáét!

– Akkor most én kérem, hogy talán próbálja meg egy kicsit pontosabban megfogalmazni a válaszát, mert így nem értem.

Erdő Ernő szeme sarkában megint megjelent az a huncut mosoly. Kiválasztott egyet a „hangszerei" közül, a szájához emelte, és nagyon koncentráltan, finoman mozgatni kezdte az ajkait, mintha beszélt volna hozzá. Az ő irányából semmiféle hangot nem hallottam, viszont körös-körül az erdőből lágy, selymes hangon Schubert „Heidenröslein"-jének a dallama szólalt meg. Döbbenten meredtem Erdő Ernőre.

– Igen, ezek a rózsabokrok – bólintott jóváhagyólag.

Most megtapasztaltam, milyen az, amikor az ember nem talál szavakat.

– Ezt most hogy? Mit? Mivel? – ez már egy gondosan megszerkesztett változata annak, amit ott előadtam.

Erdő Ernő egy kicsit bőbeszédűbbé vált.

– Ezek a fazengetők – simított végig szeretettel a kezében tartott eszközön. – A segítségükkel tudom megszólaltatni a közelben lévő fákat, facsoportokat.

– De hát hogyan? – hüledeztem. – Hiszen én nem hallottam, hogy bármilyen hang kijött volna belőle. Ultrahang? Vagy valami ilyesmi?

Elnézően mosolygott.

– Ennél azért egy kicsit bonyolultabb. Ha hiszed, ha nem, kedves öcsém, a fáknak lelkük van. A zengető közvetlenül a fák lelkét szólítja meg. Ezt ember nem hallja. Még én sem. Én csak azt tanultam meg, hogy hogyan vegyem rá a zengetőt, hogy olyan hangot csalogasson ki a fából, amilyet szeretnék.

– Ezt hol lehet megtanulni? Én is meg tudnám?

– Biztosan – húzódtak ismét mosolyra a ráncok a szeme sarkában. – Csak nagy-nagy beleérzés és néhány száz év gyakorlat kell hozzá.

Akár hittem, akár nem, jobb híján elfogadtam a magyarázatot. Próbáltam egy kicsit gyakorlatiasabb síkra terelni a beszélgetést.

– És ez a sokféle zengető különböző fákhoz való? Vagy különféle hangszíneket hoz létre?

– Igen és igen. A különböző facsaládok más-másféle zengetőkre hallgatnak. És ugyanaz a fa is rengetegféle hangon szólal meg. Gondolj bele, kedves öcsém, mennyire más az, ha egy fa a leveleit zörgeti, vagy pedig ha az ágaiból orgonasípot formáz a szélnek.

Na, ezzel most megalkuvás nélkül érthettem egyet.

Szinte vártam ezután a gyakorlati bemutatót, és nem csalódtam. Hallgathattam a fiatal nyírfák fuvolázását, az öreg tölgyek dörmögését és a fenyők szinte végtelen hangpalettáját a mélabús gordonkázástól a félelmetes dobpergésig.

Azután visszatértünk oda, ahonnan elindultunk: fütyörészni kezdtem és a fák különféle stílusú és hangszerelésű kíséreteket varázsoltak körém. Erdő Ernőről majdhogynem elfeledkeztem közben, pedig ő folyamatosan szorgoskodott a zengetőkkel. Azt azért észrevettem, hogy ha kialakult egy kíséret, akkor ő már csak óvatosan simogatta a zengetőket, a fák tették a dolgukat maguktól.

Amiről viszont teljesen elfeledkeztem, az a kávé és az ebéd volt. Egyszer csak azon kaptam magam, hogy alkonyodik. Izgatottan kérdeztem Erdő Ernőt:

– Itt lesz holnap is? Szívesen lemondanék a reggeliről, az ebédről és a vacsoráról, ha még egyszer ilyen koncertet hallgathatnék.

– Hogy én itt leszek-e, azt még nem tudom. De hogy az erdő holnap is itt lesz, abban egészen biztos vagyok.

Na, ez megint egy Erdő Ernő-i rejtélyes válasz volt, de most már tudtam, hogy hiába is firtatnám, úgy sem tudnék meg ennél többet. El-

köszöntem, és fütyörészve elindultam hazafelé. Az erdőtől eltávolodva még jó ideig hallottam magam mögött a zenekari kóda zengését.

Másnap minden szokásomat felrúgva a lehető legkorábban keltem, és egy gyors reggeli után szinte futásban indultam az erdő felé. Ahogy az ösvényre léptem, már hallottam is a könnyed bevezető futamokat, amiből magától értetődően találtam rá az Ének az esőben című filmből közismertté vált „Good Morning" dallamára. Fütyörészés közben cikáztak a fejemben a kérdések, amelyeket sürgősen meg szerettem volna kérdezni Erdő Ernőtől. A barlangbejáratához vezető leágazásnál azonban hirtelen kijózanodtam. A barlangra utaló turistajelzés mellől eltűnt a hangjegy.

Gyanúm beigazolódott. A barlang bejáratánál nyoma sem volt Erdő Ernőnek. Egy ifjú barlangászokból álló csoport készülődött gyakorlatozásához. A mohos kövön, amelyen tegnap a fazengetők sorakoztak, most a megszokott kínzóeszközöket láttam. A horgok és bilincsek között mintha még egy korbácsot is felfedezni véltem volna. Se nádfonatú karosszék, se kempingszék, semmi, semmi.

Egy pillanatra összeszorult a gyomrom a szomorúságtól, de aztán felderültem. Hiszen az erdő ma is ugyanolyan csodásan muzsikált, mint tegnap. A kis emberke elvégezte a dolgát, majd újra előkerül, ha szükség lesz rá. Ha pár száz év múlva, hát akkor. Tettem még egy próbát. A készülődő vakond jelöltekkel nem törődve fütyülni kezdtem a „Heidenröslein"-t. A fák, ha lehet, még szebb kíséretet zengtek, mint tegnap. Amikor befejeztük a dalt, a barlangászok tapssal és felfelé tartott hüvelykujjukkal fejezték ki elismerésüket. Szívmelengető érzés volt, zavaromban talán még pukedliztem is. Elfelé menet kollegiális szeretettel öleltem meg a közelemben álló fákat.

Aztán továbbsétáltam a kávézók irányába. Útközben néha fütyörésztem, néha csak hallgattam a fák szólamát. Visszafelé nem az egyenes úton vágtam át az erdőn, hanem kis oldalösvényeken kanyarogva. Rájöttem, hogy az erdő mindegyik szegletének saját hangja van.

A következő hetekben szisztematikusan végigpróbálgattam az erdőt, és felfedeztem, hogy melyik zeneszámot hol találom a leghangulatosabbnak. Azt hiszem, hogy ha most bekötött szemmel letennének valahol az erdőben, néhány ütem után pontosan meg tudnám mondani, hogy hol vagyok.

Eszembe sem jut már, hogy ha az erdőn túli kertváros felé indulok, akkor az aszfaltozott sétautat válasszam. Gyakran sokkal tovább kanyargok az erdei ösvényeken, mint ha a kerülő utat választanám. Hiszen milyen kellemesebb időtöltést is találhatnék, mint hogy a fák zengését hallgassam?

Bevallom, megpróbáltam valami olyan eszközt faragni, amilyennek emlékeimben Erdő Ernő fazengetői éltek. Órákig próbálkoztam súgni-búgni, fújni, zümmögni a zengetőbe, de a fák nem igazán hederítettek rá, ők a saját nótájukat fújták. Alighanem igazuk volt. Azért nem adom fel. Hátha eljutok a nagy beleérzés elsajátításáig. Akkor már csak az a néhány száz év gyakorlat kell.

*

Nemrégiben egy társaságban egy zeneszerző barátom fejtette ki, hogy ő a legjobb zenei inspirációit erdei séták közben kapja. A társaság egy pszichológus tagja erre szakszerűen kifejtette a növényeknek, kiváltképpen a fáknak az emberi lélekre gyakorolt hatását. Egy botanikus a növények közötti kommunikáció para-, meta- és diamágneses komponenseinek fontosságát hangsúlyozta. Egy fizikus ezzel szenvedélyesen vitába szállt, és a nemlineáris hálózatelmélet mindenhatóságát hirdette.

Én csendben mosolyogtam, és nem szóltam egy szót sem Erdő Ernőről, a fazengetőről.

Úgysem hittem volna el.